

Фактори, що обумовлюють психологічну готовність молоді до шлюбно-сімейних відносин

Магдисюк Л. І.,

*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри практичної та клінічної психології
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;*

Цесля Т.І.,

*студентка 4-го курсу факультету психології та соціології
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*

У статті представлено теоретичний аналіз різних поглядів на проблему готовності молоді до шлюбу. Виокремлено необхідні компоненти для створення міцної молоді сім'ї. Зроблено висновок про багатогранність та багатокомпонентність готовності до шлюбно-сімейних стосунків.

Ключові слова: психологічна готовність до шлюбу, компоненти готовності до шлюбу, особистісна зрілість, емпатія.

На даний момент в Україні спостерігається невтішна картина, зростає кількість розлучень та неповних сімей, все більш популярними стають некласичні форми шлюбу, старіння нації, зниження рівня народжуваності, погіршення матеріально-побутового рівня життя, зменшується цінність сім'ї як такої. Усі ці фактори впливають на готовність молоді людини створити власну сім'ю.

Проте сім'я залишається важливим соціально-культурним інститутом, тобто це є системою взаємозв'язків, спілкування та взаємодії індивідів, що підпорядковуються сукупності суспільно прийнятних норм та правил, які в свою чергу контролюються через позитивні та негативні санкції [1].

Гармонійна сім'я несе в собі велику цінність. Міцна сім'я є запорукою здорового соціуму та держави. Тому дуже важливо

зрозуміти, яким чином можна вмотивувати молодь до вступу в шлюб та розвинути характеристики необхідні для успішного функціонування молоді сім'ї. А для цього нам потрібно вивчити значення сім'ї, стиль життя, систему виховання дітей, прослідкувати зміни в суспільстві та мисленні людей.

Сім'я виконує багато важливих соціальних функцій, до них відносять:

- матеріально-економічну (сімейний бюджет, здобуття професії та робота на виробництвах);
- житлово-побутову (організація та ведення побуту тощо);
- репродуктивну (налагодження сексуальних стосунків та продовження роду);
- комунікативну (створення сприятливого сімейного мікроклімату);

- виховну (підтримка та заохочення дитини в усіх аспектах життя, з метою її розвитку);
- рекреативну (створення умов для присного відпочинку та ефективне використання вільного часу);
- функцію психологічного захисту [8].

Найбільш важливою особливістю сімейних функцій є їх комплексність, яка заснована на взаємодії родичів і дозволяє поєднати й задовольнити потреби людини в сім'ї. Звичайно, потреба може бути задоволена й поза сім'єю, але це вимагає від людини додаткових енергетичних затрат для встановлення додаткових соціальних контактів з іншими соціальними інститутами та людьми.

Під психологічною готовністю до шлюбних відносин ми розуміємо інтегральну характеристику, що об'єднує психологічні мотиви, знання, вміння, навички і якості особистості, які забезпечують побудову відносин подружжя у шлюбі та виражені у когнітивному, мотиваційному, операційному, емоційному та поведінковому компонентах.

А. Денисенко вважає, що психологічна готовність до шлюбу – це стійкий стан особистості, що складається з системи соціальних та особистих установок, поглядів і сімейних цінностей, які орієнтовані на побудову позитивних подружніх стосунків [2].

Е. Калмикова розглядає готовність до шлюбу через призму певного комплексу аспектів таких як [9]:

- формування комплексу, важливих для особистості, моральних принципів; готовність особистості прийняти нові обов'язки стосовно партнера та майбутніх дітей;
- готовність особистості до співпраці та спілкування; здатність пожертвувати собою заради партнера;
- наявність якостей, які допоможуть зрозуміти внутрішній світ людини (здатність до емпатії);
- однаковий рівень культури почуттів і поведінки подружжя; вміння конструктивно вирішувати конфлікти, здатність до саморегуляції поведінки та психіки.

Психологічна готовність до створення сім'ї передбачає наявність багатьох різнопланових навиків та вмінь таких як: продуктивне спілкування, вміння пояснювати свої почуття, довіряти партнеру, створювати здоровий клімат в сім'ї, знаходити компроміс у складних конфліктних ситуаціях.

С. Ковальов виокремлює такі компоненти готовності до шлюбу як [4]:

1. Морально-психологічна готовність проявляється в наявності у людини знань про особливості побудови та підтримки гармонійних взаємовідносин в сім'ї, характеру її темпераменту майбутнього партнера по шлюбу, вміння конструктивно вирішувати конфліктні ситуації.

2. Соціальна готовність полягає в усвідомленні людиною важливості сім'ї та можливість взяти на себе відповідальність за неї.

3. Правова готовність характеризується наявністю знань основ сімейного законодавства, прав та обов'язків кожного члена сім'ї, правових норм, якими регулюються сімейні стосунки.

4. Педагогічна готовність передбачає наявність умінь і знань необхідних для виховання дітей.

5. Сексуальна готовність включає в себе розуміння особливості функціонування репродуктивної системи та знання культури побудови гармонійних сексуальних стосунків.

6. Господарсько-економічна готовність складається з вміння розподіляти сімейні обов'язки, згідно до можливостей та здібностей членів сім'ї, та вміння організувати та вести побут.

Важливим елементом психологічної готовності, на думку В. Торохтій та М. Земської, є психологічна зрілість. До цього поняття автори відносять наявність здорового егоїзму, здатність визнавати власні помилки, прагнення до особистісного розвитку та самовдосконалення у подружніх стосунках [5].

В. Дружинін особливу увагу приділяє особистісної зрілості молодих людей, що вступають у шлюб. У особистісної зрілості чотири «кити», чотири основних, базових складових, навколо яких групуються безліч інших: відповідальність; терпимість; саморозвиток; позитивне мислення, позитивне

ставлення до світу (цей компонент присутній у всіх попередніх) [3].

Відповідальність – це необхідна складова, атрибут зрілого вчинку. Але все життя складається з вчинків, або навіть життя в цілому може бути розглянуто як деякий складний вчинок. Видатний вчений-гуманіст двадцятого століття Е. Фромм вважав, наприклад, що турбота, відповідальність, повага і знання – це сукупність якостей зрілої людини. На відповідальний вчинок здатна лише людина, яка усвідомила цю свою єдиність і неповторність. Формування відповідальності йде рука об руку з розвитком автономності особистості та забезпеченням свободи прийняття рішень щодо самого себе.

Толерантність – наступна найважливіша складова зрілості особистості. У структурі загального феномена терпимості можна виділити два її види: сенсуального терпимість особистості і диспозиційна терпимість особистості.

Сенсуальна терпимість пов'язана зі стійкістю до дії соціального середовища, з ослабленням реагування на будь-які несприятливі фактор за рахунок зниження чутливості до його впливу. Сенсуальна терпимість пов'язана з толерантністю, таким чином, що з підвищенням порогу чутливості до різних впливів соціального середовища, в тому числі впливів суб'єктив міжособистісного взаємодії.

У основі диспозиційної терпимості лежить принципово інший механізм, що забезпечує терпимість особистості при соціальних взаємодіях. В даному випадку мова йде про схильність, готовність до певної «терпимою» реакції особистості на середовище. За диспозиційною терпимістю стоять певні установки особистості, її система відносин до дійсності: до інших людей, до їх поведінки, до себе, до впливу інших людей на себе, до життя взагалі.

Потреба в саморозвитку є одною з основоположних складових зрілості. Адже без розвитку людина втрачає сенс життя. Постійні внутрішні, світоглядні зміни та розвиток допомагають залишатися для свого партнера та інших людей цікавим протягом багатьох років. Також варто враховувати те, що говорячи про людей, котрі є

безробітними, їх емоційний стан є нестабільним і вони постійно заціклені на актуальній проблемі їхнього безробіття. А це впливає на усі сфери сімейного життя та їх життєдіяльність, самооцінку, можливість самореалізації [7].

Позитивне мислення, позитивне ставлення до світу, що визначає позитивний погляд на світ. Проходячи різні етапи в своєму розвитку, людина включається в нові і нові відносини з інформацією, з людьми, формує нове, більш глибоке розуміння життя і самого себе [10].

Також ще одним важливим чинником психологічної готовності до шлюбу виступає емпатія, що забезпечує міцність емоційних взаємовідносин подружжя. Емпатія – це розуміння емоційного стану, проникнення в переживання іншого. Здатність до емпатії характеризується здатністю проявляти терпимість до виражених емоцій іншого, вникати в глибинний світ співрозмовника та заради покращення взаєморозуміння адаптуватися під сприйняття іншої людини [6].

Отже, психологічна готовність молоді до шлюбу – це складна багатфакторна система. Вона включає в себе такі компоненти як: емоційна та особистісна зрілість, усвідомлення важливості інституту сім'ї, спроможність взяти відповідальність за себе, інших та виховання дітей, психологічна, правова та педагогічна теоретична підготовленість, можливість фінансово забезпечити, вміння налагоджувати шлюбно-сімейні та сексуальні стосунки, а також розподіляти обов'язки, організовувати та вести побут. Розвиток таких важливих навичок серед студентської молоді допоможе підготувати їх до непростой роботи, створення та збереження міцної сім'ї.

Література

- Голубева Г. Ф. Формирование профессиональной идентичности будущих специалистов // *Alma mater* (Вестник высшей школы). – 2014. – № 9. – С. 47–49.
- Денисенко А. О. Психологічна готовність старших підлітків та юнацтва до подружніх взаємовідносин: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / А. О. Денисенко ;

- Південноукр. держ. пед. ун-г ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2003. – 17 с.
- Дружинин В. Н. Психология семьи. – 3 изд., испр. и доп. – Екатеринбург: Деловая книга, 2000. – 176 с.
- Захарченко В. Г. Готовність молоді до сімейного життя (соціально-психологічний аспект) // Психологія. Збірник наукових праць. – Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, випуск 24. – 2004. – С. 41–48.
- Земская М. Семья и личность пер. с пол. – Москва.: Прогресс, 1986. – 135 с.
- Левицька Т. Л. Розвиток психологічної готовності студентської молоді до створення сім'ї: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.09 / Т. Л. Левицька; Національна академія державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 2009. – 20 с.
- Магдисюк Л. І. Психологічні особливості виникнення тривожності у безробітних / Л. І. Магдисюк, І. О. Рубцова // Психологія: реальність і перспективи: зб. наук. пр. Вип. 12 / упоряд. Р. В. Павелків та ін. – Рівне: РДГУ, 2019. – С. 159–165.
- Маценко Л. М. Педагогіка сімейного виховання: підручник. – Київ: ЦП «Компринт», 2015. – 376 с.
- Пителин С. М. Формирование готовности студентов к созданию семьи: Дис. канд. пед. наук: 13. 00. 08. – Москва: РГБ, 2005. – 158 с.
- Потьомкіна К. В., Шестеро Ю. В. Психологічна готовність до сімейного життя юнаків і дівчат студентського віку // Науково-методичний електронний журнал «Концепт». – 2017. – Т. 12. – 38–44 с. – URL: <http://e-koncept.ru/2017/770220.htm>